Tečaj XIV. **NOVICE** List 43.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 28. maja 1856.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Dalje.)

Starodavna navada je, da se občnemu zboru vsako leto naznanja stan družbenega verta na Poljanah. Popisali so ga letos gosp. fajm. Zalokar, ki so po odhodu gosp. prof. dr. Strupi-a v Prago prevzeli oskerbništvo tega verta, kterega namen je trojni: 1) da se prideluje kar naj več žlahnega sadja in murbinih drevés, 2) da se poskušajo mnogoteri novi in hvaljeni sadeži, 3) da se streže sadjo- in murborejni učilnici z vsem, česar potrebuje, da se gosp. bogoslovci, pripravniki ljudskih šol in pa učenci kmetijske šole djansko urijo v ti vednosti.

Gosp. fajmošter, kteri so se prav marljivo poprijeli tega opravilstva, so povedali, da od mesca listopada preteklega leta se je oddalo iz verta 1630 murbinih drevés, 870 pa cepljenih jablan in hrušk. Ako se ozremo na pretekle leta nazaj, ko so na tem vertu gosp. prof. Hlubek, dr. Orel in prof. Šubert začeli rejo murbinih drevés na noge spravljati in jo je gosp. dr. Strupi na tak stan obilnosti spravil, da lahko rečemo, da nobena kmetijska družba ni za murborejo toliko storila kot ljubljanska, ker okoli 82.000 drevés se je poslednje leta iz tega verta ali za majhen dnar ali zastonj po Krajnskem, pa tudi Štajarskem in Istrijanskem razdelilo, zraven pa še veliko veliko funtov murbinega semena, ktero je móglo pred Strupi-ovim oskerbništvom se za sila drag dnar iz Gorice itd. kupovati. Sedanjega gosp. oskerbnika terdna volja je, zastran izrejanja murb stopiti v gosp. Strupi-ove stopnje, verh tega pa še čedalje bolj razširiti rejo sadnega drevja. Povedali so, da eno- do štiriletnih murbinih drevesic je sedaj na vertu okoli 40.000 zasajenih, in da letošnjo jesen se jih bo lahko kakih 3 do 4000 oddalo; cepljenih jablan in hrušk 3 do 5letnih je 1851, divjakov blizo 10.000. Cepilo se je letošnjo spomlad 1200 jablan in 651 hrušk mnogoverstnih plemen, kterih cepiče so gosp. oskerbnik prejeli iz graškega družbinega verta; naj več pa se je pocepilo — namreč 400 — koroških tépk, kterih cepiče so poslali iz svojega verta svitli knezoškof lavantinski, častni ud naše družbe. Cepílo je pa pod vodstvom marljivega gosp. Fleišmana 17 gosp. bogoslovcev, kteri so pokazali, da so res lepo vneti za koristno sadjorejo, 5 pripravnikov in pa 5 učencev kmetijske učilnice, kteri so se tudi vsi prav pridno obnašali.

Pešk in košíc sadnega drevja se je letos sila veliko vsejalo, in sicer hruševih pol vagána, ki jih je družbi verli nje družbenik gosp. Čolnik iz Štajarskega poslal, jabelčnih poldrug bokal, breskvinih košíc okoli 2000, sliv blizo 200; tudi nekoliko murbinega semena se je vsejalo. Razun tega se je vsadilo tudi iz dolnjega Avstrijanskega naročenih 42 imenitnejših tertnih plemen zraven vseh domačih. Namen sedanjega gosp. oskerbnika je, naj bi na družbenem vertu se sicer izrejevale mnogoverstne plemena žlahnega (pitanega) sadja, naj več pa naj bi se skerbelo za izrejo takega sadja, ki za domače potrebe naj več zaleže in je vsakemu gospodarstvu v pravi prid, ne pa, da bi se samo le ponašal s tako imenovano gospôsko robo. Tudi bojo gosp. fajmošter skerbeli, da vsako sadno pleme se bo zaznamovalo s svojim imenom, da se bo vedilo, kaj je, in kaj se je komu dalo iz verta; napravili bojo tudi k vsaki posetvi ali zasadbi količ s tablico, na kteri bo zapisano imé sadú, da bo sprehajaje se po vertu vsak vedil, kaj je tù kaj tam vsejanega ali vsajenega. — Toliko so častiti gosp. fajmošter razodeli o sadjo- in murboreji.

Zastran druzih sadežev, za poskušnjo na vertu vsejanih, so povedali, da kitajski sladkorni sirek na vertu ni dozorel, — da veliko hvaljena rusovska sončnica naredí res veliko semenišče in da seme je na videz prav debelo, al to je le zato, ker je lupina debela, jedro v nji je drobno, tedaj bi utegnilo manj olja dati kot naša navadna sončnica; ako se tedaj morebiti v druzih krajih jedro bolje ne izraša, ni ta sončnica memo domače posebnega priporočila vredna, ker ne debela lupina, ampak debelo oljnato jedro dajè sončnicam vrednost; — za poskušnjo vsejani bivec (novo pleme ogeršično) se dosihmal dobro obnaša; kakošen in kolikšen bo pridelk, se bo na znanje dalo ob svojem času. Sadilo se je spomladi tudi več sort zgodnje koruze in zgodnjega krompirja.

Gosp. A. Fleišmanu, učitelju botanike in sadjo- in murboreje, so izročili gosp. oskerbnik 1200 divjakov, večidel jabelčnih, in pa za cepljenje potrebnih cepičev. Gosp. Fleišman, za napredek sadjoreje vseskoz marljivi učitelj, je s svojimi gori imenovanimi učenci mnogoverstno cepil omenjene divjake, in ker jih je djansko tudi učil, sadno drevje presajati in zasajati, količiti in sploh gleštati, so imeli lepo priložnost, se spet letos do dobrega izuriti v sadjorejni vednosti.

Končali pa so gosp. fajmošter svoj govor s tem, da so opominjali: naj bi se prav pridno napravljale povsod sadne sadišča (vertne šole), in naj bi prav iskreno budile k ti napravi družbine poddružnice, kantonske gosposke in duhovni gospodje; umni naši gospodarji naj pa bi vsi z lepimi izgledi svetili svojim zanikernim sosedom.

(Dalje sledí.)

Važna znajdba za žganjarije.

Dunajski gospodarski časnik „Allg. Land- und Forstw. Zeit.“ piše v svojem 20. listu, da je gosp. F. L. Milius iz Pruskega (sedaj na Dunaji) znajdel neko napravo, po kteri se zamore naj žlahnejši, rektificirani špirit = 36° A. brez vsega duha (fuselfrei) naravnost iz zdrozge (Maische) narediti, in ne kakor dosihmal le sirov špirit iz krompirja, žita ali sladkora. Miliusov „Isolations-Rectificator“ se dá v vsaki žganjarii napraviti; ž njim se veliko časa in derv prihrani in ostanjke živina rada jé, ker nimajo neprijetnega duha in tudi rudninskih strupov ne, brez kterih v navadnih žganjarijah tisti ostanjki nikoli niso. Verjetne skušnje pričajo, da vse to je resnica, in da ta nova znajdba bo ob kratkem velik dobiček žganjarijam.

Rastlina.

Spisal Janez Tušek na Dunaji.

XIII.

Ker le malo časa célice živé, mora cela soseska célic, ktera zdaj pridno dela, v prihodnjem letu poginiti, ker

ni več pripravna za delo. Vsako leto vzame smert veliko udov rastlinske okrajne. Peresa, ki pomladi sopejo, odpadejo v jeseni; pa tudi célice v korenini, ki so živež v-se serkale, in célice v deblu, ki so ga navzgor vozile, so se med tem odebelile, v les spremenile in tedaj niso več za rabo.

Tedaj mnogo rastlin še leta ne preživí. Naj več zeliš zelení pomladi, cvetè poleti, zorí v jeseni in pogine pozimi. Drevesa in germovi pa nakupičijo v jeseni v sterženu in v korenini veliko živeža, kterega pomladi povžijejo. Ko se je pri pervi pomladni gorkoti nakupičeni živež spustil v tekoči sok, ga ne predeljujejo več stare célice, ampak nove izrastejo. Rastlina ne polni starih mehov z novim sokom, ampak novih si napravi. Ravno tako se podajo célice v korenini, ki so lani mokroto na-se serkale, letos v pokoj, in druge stopijo na njih mesto. V deblu so tudi célice, ki so lani živež prevažvale, se odebelile in niso več za rabo, torej se krog in krog njih pod lubom nove naselijo, ki delo prevzamejo. To se ponavlja leto za letom. Odtod tedaj tisti krogi (letine) v deblu, po kterih lahko štejemo starost drevesa. Le pomladi, ko ima rastlina toliko soka v sebi, da ne morejo mlade célice vsega v-se vzeti, morajo tudi stare še enkrat delo poprijeti. Zato izteče toliko soka iz lukne, ki jo, na priliko, izvertamo v brezo; poleti, ko se je urno življenje že umirilo, ne teče več sok iz rane.

Tudi listje se mora ponavljati vsako leto; zakon natore je tak, da pomladi ne izraste iz verbe hrastova veja ali lipovo listje itd.

Vsaka rastlina se tedaj neprenehoma mlajša, akoravno vsak stanovavec, vsaka célica, le malo časa živí, vendar cela deržava lahko kljubuje teži stoletij; ravno taka je v človeški deržavi, če je umna roka voditeljca njena.

Premišljevali smo posamne dele rastlinske in pa postave, po kterih se rastlina razvija, raste in svoj cilj in konec dosega. Vidili smo mašino, nje posamne dele, opravila pa tudi vspehe natornih močí, ki v nji vladajo. Kdo je pa vse tako naredil? Kdo je podelil moč, da med tolikimi nevarnostmi obderží svojo samostalnost, da dvé iz enacih célic sostavljene rastlini tako različne stvari napravljate, da ta nam je prijetna sladčica, una strašán strup, — da dvoje enacih sosednih célic ena olje, druga dišavo dela? Tù omedlí naše peró in naše misli ohromé,—pokazati le zamoremo na Njega, ki nad svetovi prebiva v veličanstvu, od kterega nobeno človeško uhó ni slišalo in kterega nobeno človeško okó ni vidilo. Njegova mogočna roka zapoveduje močém, da svetove po neizmernem prostoru valijo in v živalih in rastlinah se v skrivnostno življenje snujejo. V neskončno velikem in v neskončno majhnem se vidi Njegova mogočnost in dobrotljivost. Vse stvarjenje je enako vredno našega občudovanja, in lahko bi prašali: Kaj je tù veliko, kaj majhino?

In tako sklenemo spis svoj „o rastlini“ z željo iskreno, da bi bil radovednim bravcem našim saj nekoliko razjasnil življenje rastlinstva.

Ogled po svetu.

Kitajsko in Kitajci. (Konec.)

Ker so Kitajci pobožni (po svojem), ni nobene še tako revne hiše, da bi ne bil v kakem kotu debelo-trebušen Jos, kteremu dan na dan dišave in vsake baže druzih stvarí darujejo. Že omenjeni tempeljni pa so čudni kakor sploh Kitajci.

Popje stanujejo po straněh tempeljnov. Sama lenoba in nesnaga jih je. Oblečeni v široke višnjeve jope, veliko kučmo na glavi, rumeno ruto krog vrata in sandale na bosih nogah, imajo že s tem dosti opraviti, da oblačilo kviško deržé, ktero jih pri vsaki stopinji vedno nadležuje. Staniščа njih so nečedne kakor oni. V zapaženem kotu so krulili sveti prešiči; sama mast jih je bila. Teh prešičev nikdar ne zakoljejo; kadar poginejo jih sožgó kakor umerle pope. Popje ne smejo ničesa živalskega jésti, ne mesa ne rib: samo želiš se živé. Zmernost v duševnih in telesnih delih je pervo vodílo njih življenja. Za procesijo Kitajci kaj radi hodijo. Vsak nese sabo neznano čudne podobe zmajev, rib, volov in molikov, pisanih in počačkanih.

Véro Kitajcev si je izmislil Kong-futse; več ko 2500 let je že stara, in ker je nje poglavitno pravílo dobiček, se prikuplja zlo ljudem. Verozakon Budha-ta ima skoraj naj več spoznovavcev na svetu. Sanjalo se je enemu kitajskih vladarjev — govorí pripovest — da se je v zahodu nova luč prikazala. Zbudivši se veleva služabnikom, naj grejo iskat nove luči. V Indii so naleteli na Budha-ta, čigar nauk se je v kratkem času silno razširil po Kitajskem. To pač je lahko verjeti, ker je nauk njegov prijazen lenobi, priliznjenec životnega čutja, in pripraven človeka v slasti in vžitku zibati. Je pa več vér na Kitajskem, med kterimi je naj imenitniša Laotre-ta.

Ženijo se Kitajci ne tako, kakor pri nas, da bi se že ženin ali nevesta poprej kaj poznala; starši včasih že zakone sklenejo, preden so še otroci na svetu, gotovo pa ko so še v otročjih letih. Žena velja štiri noter do tisuč tolarjev in še več; godí se ji ne ravno predobro kakor povsod, kjer imajo po več žén. Dokler ni rodila otroka, je enaka deklam, potlej še le zadobí pravico žene. Otroci pa mater jako spoštujejo, in otročja ljubezen je naj lepši prikazek kitajskega značaja. Stariše zaničevati kaznujejo s smertjo, in naj svetejša dolžnost otročja je, za nje v starosti skerbeti. Nezvestobo zakonskih žén kaznujejo tudi s smertjo, pa gosposka se v take zadeve nič ne meša.

Kar umetnost Kitajcev zadeva, sem se prepričal nazaj gredé. Pregledal sem poslopje, v kterem so bili zidovi po sobah prepreženi s podobami, iz lesa izrezljanimi in s cvetlicami tako umetno izdelanimi, kakor da bi se vse od naj milejše sape gibalo. Vidili smo tudi kaj zale verte. V neki vasi blizo mesta Hongkong sem šel k učitelju gledat, kaj in kako se kitajska mladina učí. Samo brati in pisati jih je učil. Čudno pa je, kako se morajo otroci učiti, ker Kitajci nimajo pismenk ali čerk, ampak za vsako misel ali zapopadek (Begriff) imajo svoje znamenja, in zato je teh znamenj brez števila veliko. Vsa težava pa zgine, ako se pomisli, da otroci do 14. ali 15. leta nič ne razumejo, kar so se učili, in še le pozneje spregledajo in se začenjajo bistriti iz mešance, ktera jim glavo napolnuje. Kitajci zato učenost merijo po znanosti znamenj. Katolišk duhoven mi je zagotovil, da si v štirih letih ni mogel več ko 400 znamenj zapomniti. Ljudska omika na Kitajskem je pa pri vsem tem na precej visoki stopnji. Neverjetno veliko dnarjev obrača vlada za poduk ljudstva, ker boljarstva (veljaštva ali aristokracije) ne poznajo tukaj nobenega drugega kot učenosti in tudi druge blaženosti ni kakor blaženost duha in véde; plemenito rojstvo in pa bogatija ne veljá nič pri vladi. Naj revniši zamore z učenostjo do naj višje častí priti. Ker je pa v kitajskem carstvu mnogo si nasprotnih in sovražnih strank, pričakujejo se ondi velike prekucije, akoravno se vlada umno vêde, tako, na priliko, noben uradnik ne ostane domá, ampak deleč od svoje domačije dobí službo.

Kitajci se terdo deržé po véri in postavah predpisanih šeg in zaničujejo vse, kar se ž njimi ne ujema. N.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Vélikega Varadina na Ogerskem. (Konec.)

Zemlje kaj veliko neobdelane leží, ker vsaki kmet ali grajšak ima le toliko njiv, kolikor jih obdelati more, drugod se pa živina pase, konji, goveda, ovce; tudi prešiče sem vidil po tleh riti. Gnojiti zemlje ni treba nič, ker je sama po sebi tako rodovitna, da dosihmal tako rodovitne nikjer še nisem narajmal kakor je na debrečinški planjavi. Sejejo na leto le enkrat, in sicer ozimno žito, ali pa turšice ali krompirja nasadé, ali pa za tobak svet obernejo. Pri vsi tej rodovitnosti zemlje bi slovenski kmet vendar javalne tukaj zado-

voljno živel, ker tukaj bi mogel iz blata hišo zidati, si s kravjekom peč kuriti, in dobre vode bi se tukaj nikoli ne mogel napiti. Človek bi mislil, da se planjave med Donavo in Tiso, in med Tiso in Köröš-om zavoljo nerodovitnosti „pustinje“ imenujejo; al temu ni tako — le zavoljo tega jim „pustinje“ pravijo, ker so tukaj vasí tako deleč ena od druge in tako malo ljudí na velikem prostoru biva, da se popotniku res pusto zdí v teh planjavah. Novih selišč tù zidati je težava, ker ne kamna ne derv blizo ni, pa tudi dobre vode ne. Kadar bo železnica skozi te kraje napravljena, se bo začelo tukaj novo življenje; nadjamo se, da drugo jesen se bo že moglo s hlaponom od Solnoka naprej voziti; potlej bo marsikteri v te kraje zašel, ki dozdaj od njih le govoriti sliši. Nasip za železnico je že noter do Vélikega Varadina narejen, toda se bo mogel poprej dobro posesti, preden se bojo mogli pragi in šine pokladati. Od Vélikega Varadina naprej bo železnica na desnem bregu Köröš-a ob prijaznih vinskih goricah na Erdeljsko proti Kolósvaru (Klausenburg) peljala.

Na Slovenskem je človek vajen skoraj v vsaki vasi kako posebnost najti ali v jeziku ali v noši ali v živežu. Madžarji med Tiso in Köröš-om so si pa — razun jezika — povsod v vsem enaki; živé poleti in pozimi večidel od slaníne (špeha), kruha in palenke; možki nosijo pozimi tesne hlače iz višnjevega sukna ali pa jerhaste, ktere se pa od vsake baže mešobe svetijo kakor da bi bile likane; ravno iz takega blaga, in sploh tudi ravno tako zasvalkan je njih jopič. Škorne imajo pokončne; klobuk s širokimi, zavihanimi kraji in z nizko, okroglo štulo je njih pokrivalo; ogrinjajo se z narobe kožuhom. Srajce nosijo prav kratke, ki še do hlačnega robú vselej ne sežejo; prati jih le malokdaj ali pa nikoli ne dajejo. — Poleti jim bele platnéne hlače okoli nog mahajo, kakor zidarsk interfat. Brez kožuha nikoli niso, ker dostikrat pod milim nebom prenočujejo. Podsuknič (lajbelč), kterega pa ne nosi vsaki, je iz višnjevega sukna prav tesno narejen in z rudečimi robci obšit. Ženske imajo černe škorne, kratko jopico, pisano kitljo; gologlave hodijo ali pa pisane rute na glavo devljejo; kito nosijo le eno samo, ktera jim po herbtu maha, da včasih rudeči šop skoraj na péte bije; pozimi se z dolgim rujavim kožuhom brez rokavov ogrinjajo, kterega le ob deževnem vremenu narobe obernejo.— Velikosti so možki in ženske le srednje, toda terdne postave so in lepega obraza; možki vsi sploh imajo zavihane berke in dolge lase.

Kdor še ni bil nobenkrat v teh krajih, se mu čudno zdí, ko v vsaki vasi po več cerkvá vidi; ali to ne more drugač biti, ker je v teh krajih povsod več vér. Kalvinske in luteranske cerkve se že od deleč lahko po tem razločujejo, da kalvinske imajo na zvoniku verh križa petelina, luteranske pa zvezdo. — Vasí le ob cestah stojé, in hiše do malega vse s koncem na cesto molé. Iz streh kalvinskih prebivavcev v znamenje količ molí v nebo; tudi mertvim na žaljah (pokopališču) ne stavijo križev, ampak količe jim v grob zabijajo.

Tekočih vodá med Tiso in Köröš-om ni druzih, kakor voda Beretyó pri št. Marton-u; zatorej tudi naših mlinov nimajo; žito tedaj meljejo ali s konji, ali pa imajo na veter (sapo) narejene mline. Konjskih mlinov je v vsaki vasi po več; na veter narejeni se pa nahajajo le v premožnejih vaséh *). Zavolj pomanjkanja vode je toraj lahko zapopasti, zakaj ljudjé tukaj ne hodijo lepo belo oprani kakor drugod, in zakaj se toliko palenke popije; pere se namreč le tam lahko in lepo, ker so tekoče vodé in dosti derv; ravno tako slaba je stoječa voda tudi za pijačo. — Močvirja je na Kumanskem posebno veliko; nar večje močvirja se nahajajo med Karcág-om in Püspök-Ladány-om, ktere več štirjaških milj merijo.

*) Kaj, ko bi nam častiti gosp. dopisnik hotel ob priliki napravo mlinov na sapo popisati? Gotovo bi ustregel željam v 9. listu razodetim. Morebiti so ogerski mlini na sapo dobra in lahka naprava. Vred.

Možakov na Slovenskem nisem nikjer vidil pozimi tako pohajkovati kakor je tukaj navada; še živino — razun kónj — večidel le ženske opravljajo; pa je tudi slabo opravljena; merve ji navalé, kar je v njo more; ostala se ji pa pod noge zmeče, ker druge stelje nimajo.

Merve ne spravljajo v svisli pod streho, ampak na dvoriših jo na kupe devajo in jo tudi koj s kopic živini pokladajo. Se vé, da lahko tako ravnajo, ker imajo toliko senožet, da ne morejo vsako leto vseh kositi. — Ob žetvi snopja ne skladajo v kozolce, kterih še ne poznajo ne, pa bi jih tudi zavoljo pomanjkanja lesa težko delali. Snopje pusté nekaj časa na njivah ležati, potlej pa kar na polji mlatijo. Polje z govejo in konjsko živino obdelujejo, in v eno drevo (plug) po dva para kónj ali volov vpregajo. Zatorej ima tudi vsaki kmet, če je le kolčikaj premožen, po več parov delavne živine; grajšaki imajo pa po 20 parov vprežne živine in še tudi po več. — Lepe ogerske vole gotovo sleherni bravec dobro pozna; do malega vsi so enako sivo-beli, vsi zlo ene velikosti, in vsi imajo tako velike in na široko izrašene rogove kakor bi jim traje iz buče molélе; za delo in mesarja so kaj obrajtana živina. Konji so pa veliko bolj zanemarjeni kakor goveda; škoda za dobro krí, ki je v ogerskih konjih, da jih skerbneje ne izrejajo; prezgodaj jih začnejo vpregati, pa jih tudi slabo gleštajo, menda stergulo malo rabijo pri njih. Za terpež ga skoraj ni boljega konja kakor je ogerski; tega se človek sam lahko prepriča, ako poštne konje pogleda, kteri se malokdaj spehani in mokri vidijo — in poštna živina gotovo dosti terpí.

Po Ogerskem se tudi veliko bivolov ali buš (Büffelochsen) redí, kteri pri nas niso znani. Ta živina je hudega pogleda; barve je černe, života skoraj tako nevkretnega kakor slon, samo da ni tako velika; vrat ima kriv kakor velbljud (kamela), rogove vmazano-černe in nazaj zavihane; glavo nosi nizko; tudi bučí prav neznano. Valahi so jo iz Valahije seboj prignali, in tako se je tudi po Ogerskem precej zlo zaplodila. Krave tega plemena so za molžo nek prav dobre, njih meso pa ni kaj obrajtano, zatorej jih tudi mesarji ne kupujejo radi. Za vožnjo imajo tukaj tudi oslov dosti, posebno po mestih; oslovska reja pa tudi ne more ravno draga biti, ker si gré živina, kadar ni vprežena, sama živeža iskat kamor hoče.

Marsikaj bi imel še omeniti, pa za danes naj bode to zadosti. Vraščan.

Iz Siska 21. maja. (W. G.) — Blizo 16.000 vagánov pšenice in 10.000 vagánov koruze se je prodalo poslednji čas, pa cena ni nič poskočila. Pšenica se je prodajala, kakor je roba bila, po 3 fl. in pol do 5 fl. in pol, koruza pa od 1 fl. 56 kr. do 2 fl. vagán. Za vse druge žita ni bilo kupca. Polje po vsem Horvaškem in Slavonskem tako lepo stojí, da že več let ne tako; nadjati se je tedaj posebno dobre letine. V Karlovcu je bila pšenica bečeška po 4 fl. 20 kr., temešvarska po 4 fl. 40 kr., pančovaška po 3 fl. 50 kr., soršica (napolica) po 2 fl. 40 kr., koruza mlada po 2 fl. 4 kr., stara po 1 fl. 54 kr., proso po 1 fl. 40 kr., ječmen po 1 fl. 50 kr., oves po 1 fl. 20 kr.

Iz Istre 18. maja. S—c. Perva polovica tega mesca se nam ni obnašala po volji in navadi; namesto pomladanskega lepega in razveseljivnega vremena se nam je ponujalo le merzlo, deževno in vetrovno, ktero ni brez škode bilo tertnim mladikam pa tudi sadju ne, posebno blizo morja in kamor je strašna burja segla. Proti navadi so se vidili vsi hribje zgorej Reke s snegom pokriti in tudi naša Učka (monte maggiore) je bila z belim plajšem ogernjena. Po strašno silni plohi v petek ponoči se je včeraj in danes prav lepo razvedrilo, da se Učka čista vidi brez megle in oblaka, in tako se nadjamo zdaj lepega vremena, kterega nam je prav zlo potreba, da bi se zemlja ogrela, in žito, še zadosti lepo, ktero nam mili Bog čuvaj vsake nesreče! z obilnim pridelkom nas razveselilo. Žitna cena se je, kakor povsod, tudi pri nas dobro dobro zmanjšala, le samo vino je zmiraj še drago: po 15 do 20 gold. je barigla (50 bokalov) černega

navadnega vina; belo se bolji kup dobiva, ker ga Istrijani manj obrajtajo; olje na funt je po 15 krajcarjev; za naprej pa se ne vé, kolikšna cena mu bo, ker oljk je to zimo na nekterih mestih čuda poginilo. Hrast je cvetel veselo in se pričakuje dosti želoda, kterega že 6 let ni bilo. Sliši se od vseh strani, da bo Istrija cestníne (Mauth) osvobodena in po starem vredjena. Bog daj!

Na koncu teh verstic ne morem prijatlom nedolžnih ptic zamolčati in se jim pritožiti, da morajo te živalice tudi pri nas dosti preganjanja prenašati; neusmiljene roke in terde serca sirove mladíne razderajo gnjezda, pobirajo in pokončujejo jajčka, mlade tičke, še gole, pa jemljejo seboj; bojé se, da bi jih kdo drug ne dobil, in tako poginejo žalosti po svojih starih in pa lakote; če pa prestanejo žalostni stan, jih za par krajcarjev prodajo v bližnje mesta za jetnike, namesto da bi se ohranili na polji, vertih in gojzdih, in bi varovali človeka silne škode, ki mu jo prizadevajo požrešne gosence. Ali se je po takem čuditi, da je ta merčes lansko leto drevje tako čisto oglodal, da so bile gerdo viditi same rebra! Nespametni človek mermra potem zoper Boga in preklinja nesrečo; sam sebe pa ne vidí, ki je k vsemu temu pripomogel, in namesto da bi poslušal dober svèt in nauk, pa raji starim vražam nesrečo pripisuje. Ali bi ne bilo prav in potrebno, da bi deželska gosposka se na vso moč zoperstavila škodljivemu zateranju koristnih in potrebnih velikih in malih tičev, ker učniki v šolah in duhovni v svojih naukih in izgledih vsega doseči ne morejo!

Iz Ljubljane. Da rokodelcem kakor drugim ljudém večkrat dnarja zmanjka, je gotovo, in ravno tako gotovo je, da ga ne dobé vselej lahko na pósodo. V Pragi, Celovcu in v več druzih mestih so se že zdavnej ustanovile take družbe rokodelcov, ktere pomagajo v potrebi in posojujejo dnar svojim družbenikom. Je tedaj taka družba, ker eden drugemu pomaga, prav za prav bratovšina imenovati. Kdor rokodelcev ali pa tudi vdov, ki imajo po svojem možu rokodelstvo v rokah, stopi v to bratovšino, plača pri vstopu 2 fl., potem pa vsaki mesec naj manj 30 krajc. Mesične plačila so lastnína tistega, kdor jih je plačal, in se nakladajo na obresti (činž) po 4 od 100. Kdor je v to bratovšino zapisan, ima pravíco, kadar je v potrebi, od nje dnarja na pósodo dobiti, se vé, da tudi več kakor ga je vložil, na 6, 9 in še več mescov proti temu, da podpiše meníco (Wechsel) in 6 fl. od 100 obresti plačuje. Da pa se nobenemu ni bati, da bi njegov dnar ne bil v ti bratovšini varno naložen, so postave te bratovšine tako osnovane, da 12 odbornikov, kteri imajo gospodarstvo tega dnarja v rokah in ki morajo biti zanesljivi možje, v družbino dnarnico položé toliko dnarja, da je varnost vsega kapitala zagotovljena. Deželno poglavarstvo je dovolilo napravo te bratovšine, ktera je ob enem posojilnica, pa tudi hranilnica, tedaj koristna na dvé strani. Ker že pervi teden, ko so se nabirali podpisi za to bratovšino, se je oglasilo blizo 140 deležnikov, se je nadjati, da jih bo še več pristopilo, kadar bo v djanje stopila po poterjenih postavah. Kdor želí vse to bolj na drobno zvediti, naj se oglasi pri tajniku kupčijske in obertnijske zbornice gosp. dr. Klunu, ki ima to opravilo še z drugimi odborniki v rokah. — Kar je gosp. Freiberger v šentpeterskem predmestji prižgal svitlejšo luč ponoči, se je iznova izbudila želja, naj bi bile ulice po vsem mestu s to lučjo razsvitljene, ki se gazja luč imenuje in sveti že mnogo let v vseh večjih mestih po ulicah, štacunah, gostivnicah, fabrikah, glediših itd. Taka svečava se pa zamore dober kup, da ena luč za eno uro le nekaj čez 1 krajc. veljá, le tadaj napraviti, kadar si jo več gospodarjev napravi; zato je ljubljanski magistrat razpisal povabilo, naj se pri njem oglasi, kdor želí vprihodnje tako svečavo imeti, ker le potem, ako se bo zamoglo v vsem skupaj v Ljubljani prižgati kakih 1900 takih lučic, zamore na noge priti ta naprava, ktera razsvetljuje veliko veliko bolj kot vsaka druga svečava, pa tudi dosti dražja ni. — Perve letošnje češnje so nam Vipavke prinesle letos 20. maja; lani smo jih imeli že 13. maja. Vidi se iz tega, da izperva pričakovana zgodnja letošnja letina se je zakasnila po nenavadnem mrazu perve dní tega mesca; stari pregovor „prezgodnja toplota — potlejšna merzlota“, se letos ni zlagal. — Tudi poslednji zbor muzealnega družtva so gosp. deželni poglavar počastili s svojo nazočostjo in razodeli s tem, da jim je mar za vsaktero znanstveno delavnost. Po mnogih naravoslovskih govorih je gosp. kustos Dežman zboru pokazal kaj lično za muzealno zbirko napravljene ptiče: dvoje plevíc ali ibisov (ibis falcinellus) in buntkov (ardea comata), kteri so bili na Krajnskem ustreljeni, pa niso naši navadni domačinci.

Novičar iz raznih krajev.

Sliši se, da je nova občinska ali srenjska postava (Gemeinde-Ordnung) gotova, — da pa se bo po oklicu nove postave za deželno namestništvo (Landesvertretung-Statut), ktera je že tudi gotova, še le oklicala, in da pervo opravilo, ki ga bo imelo deželno namestništvo, bode posvetovanje o občinski ali srenjski postavi. Ko bo deželno namestništvo vsake dežele osnovo te postave presodilo, se bo po naj višjem sklepu oklicala. Tako pišejo dunajski časniki; ali je vse to tudi resnično, ne vémo; toliko menimo je vendar po vsem tem gotovo, da pridete te postavi kmali na dan. — Ker se po svetu veliko govorí in piše od tiste zaveze, ki so jo 15. aprila v Parizu sklenile avstrijanska, francozka in angležka vlada, je dunajski uradni časnik za potrebno spoznal očitno povedati, kaj namerava ta zveza. Po dunajskem časniku „Wien. Zeit.“ je cilj in konec te zveze: vzajemno poroštvo za ohranjenje celote turškega carstva; ker pa rusovski poslanci od tega djanskega poroštva ne v dunajskem ne v parižkem zboru niso hotli nič slišati in se tudi pruska vlada celi čas vojske ni hotla v nič zavezati, kar bi ji vprihodnje utegnilo svobodno gibanje krajšati, ni avstrijanski vladi druzega ostalo, kakor po zgorej povedanem namenu stopiti v zvezo s francozko in angležko vlado, ktera zaveza — pravi omenjeni časnik — ne žali celó nič poprejšnih zaveznih razmer s prusko vlado in z vsimi ostalimi nemškimi deržavami, pa tudi nikakor ne brani, da se poprejšno odkritoserčno prijatelstvo z rusovsko vlado spet popolnoma ponoví. — Do 10. t. m. je že 55.000 Francozov, 9000 Angležev, 7000 Sardincov in 10.000 Turkov zapustilo bojišče, kjer je menda sedaj le še 85.000 Francozov, 40.000 Angležev in 8 do 9000 Sardincov. Tudi Rusi se podvizujejo Krim zapustiti. — Car rusovski se je 19. t. m. podal v Varšavo, kamor ima, kakor „Czas“ piše, 21. t. m. priti. Poljci se nadjajo mnozih veselih novíc ob prihodu carovem in pričakujejo občnega pomilostenja, vpeljave poljskega jezika v šolah, naprave vseučilišča za pravoslovje in zdravilstvo, prenaredbe administrativne, naprave poljske garde itd. — Turški sultan je 14. t. m. našemu cesarju v znamenje prijatelsko poslal veliko svetinjo Medšidovega reda. — Sliši se, da je avstrijanski nadvojvoda Ferdinand Maks, ki je, kakor naši bravci vedó, sedaj v Parizu, cesarju Napoleonu veselo novíco prinesel, da se kostí rajnega vojvoda Reihsstadtskega, ki je bil sin Napoleona I. in je na Dunaji umerl, smejo odtod v Pariz prepeljati, česar Francozi že dolgo želé, pa dosihmal niso doseči môgli. — V okolici padovanski na Laškem je bil 16. t. m. tak strašen vihar, da je 700 družin brez strehe; tisuč in tisuč drevés je izruval in pokončal; toča je pobila polje. — Iz Bakoce se piše, da po pustinjah in gojzdih dveh ogerskih županij blizo horvaške meje se klati roparska derhal posebne baže: lepo gospôsko oblečena jezdari na zalih konjih in se vozi v vozovih; pravijo, da grozoviti ti roparji so večidel nekdanji honvedi; cel batalijon lovcev in en polk ulánov sta na nogah, pa jih ne morejo v pest dobiti, ker se v velicih gojzdih in planjavah lahko skrivajo.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**